

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกุงธาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2567

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกุงธาร
อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกุงธาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ได้นำแนวคิดของ “องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 ร่วมกับกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สผด. ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น

กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ค
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-1
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-4
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-9
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-5

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 เขตการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-3
เอกสารอ้างอิง	อ-1
ภาคผนวก	ผ-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดขอนแก่น/1 (ปี พ.ศ.2536-2565)	2-4
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น	2-6
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ปี 2565	2-9
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ปี 2566	2-10
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ปี 2566	2-11
3-1	สมบัติดิน ตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น	3-4
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-1
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น	6-5
7-1	กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-6
7-2	กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-8
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)	7-11

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลหนองกงธาร อำเภอกูเวียง จังหวัดขอนแก่น	2-2
2-2	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร	2-5
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหนองกงธาร อำเภอกูเวียง จังหวัดขอนแก่น	2-8
3-1	สมบัติดิน ตำบลหนองกงธาร อำเภอกูเวียง จังหวัดขอนแก่น	3-5
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลหนองกงธาร อำเภอกูเวียง จังหวัดขอนแก่น	4-4
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลหนองกงธาร อำเภอกูเวียง จังหวัดขอนแก่น	4-5
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหนองกงธาร อำเภอกูเวียง จังหวัดขอนแก่น	6-7
7-1	การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลหนองกงธาร อำเภอกูเวียง จังหวัดขอนแก่น	7-5

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1)วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาที่ดินอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นในการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดดินที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด ซึ่งบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น และอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2566–30 กันยายน 2567

1.4.2 สถานที่ ตำบลหนองกง อําเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลภูมิภูมิและทรัพยากร ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะกรรมการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน/สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสภาพภาพของทรัพยากรของตำบล

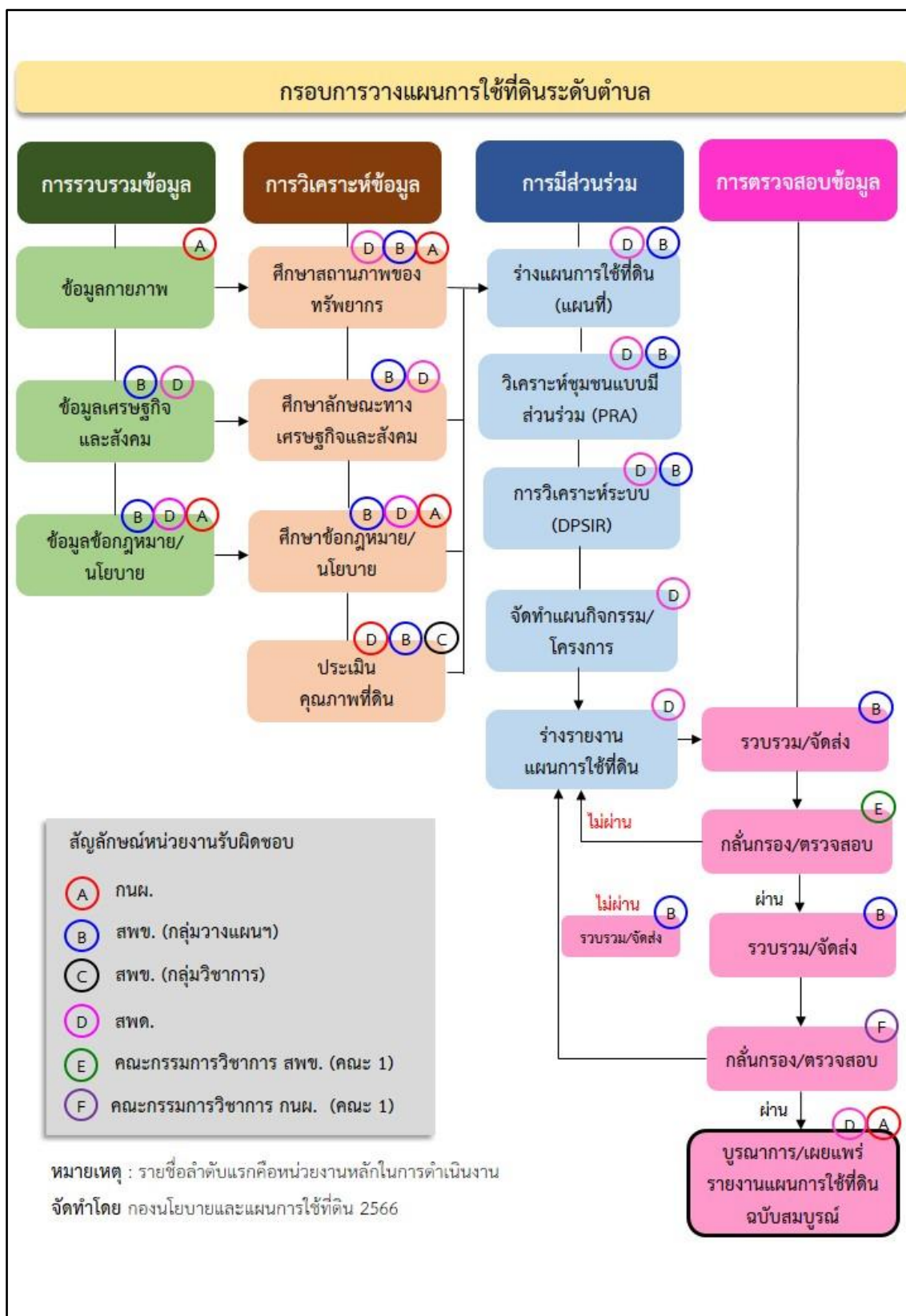
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“ชุมชนก้าวหน้า พัฒนาคน พัฒนางาน ก้าวสู่บริการที่เป็นเลิศ” (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธาร, 2567)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลหนองกุ้งชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอกุเวียง มีพื้นที่ประมาณ 80.48 ตารางกิโลเมตร หรือ 50,297 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านเรือ ตำบลห้วยทอง ตำบลทุ่งชมพู ตำบลนาหว้า อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลสงเปือย ตำบลกุดขอนแก่น อำเภอกุเวียง ตำบลโนนทอง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลนาหว้า ตำบลหนองกุ้งเขิน อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านเรือ ตำบลกุเวียง ตำบลสงเปือย อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลหนองกุ้งชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 16 หมู่บ้าน ดังนี้

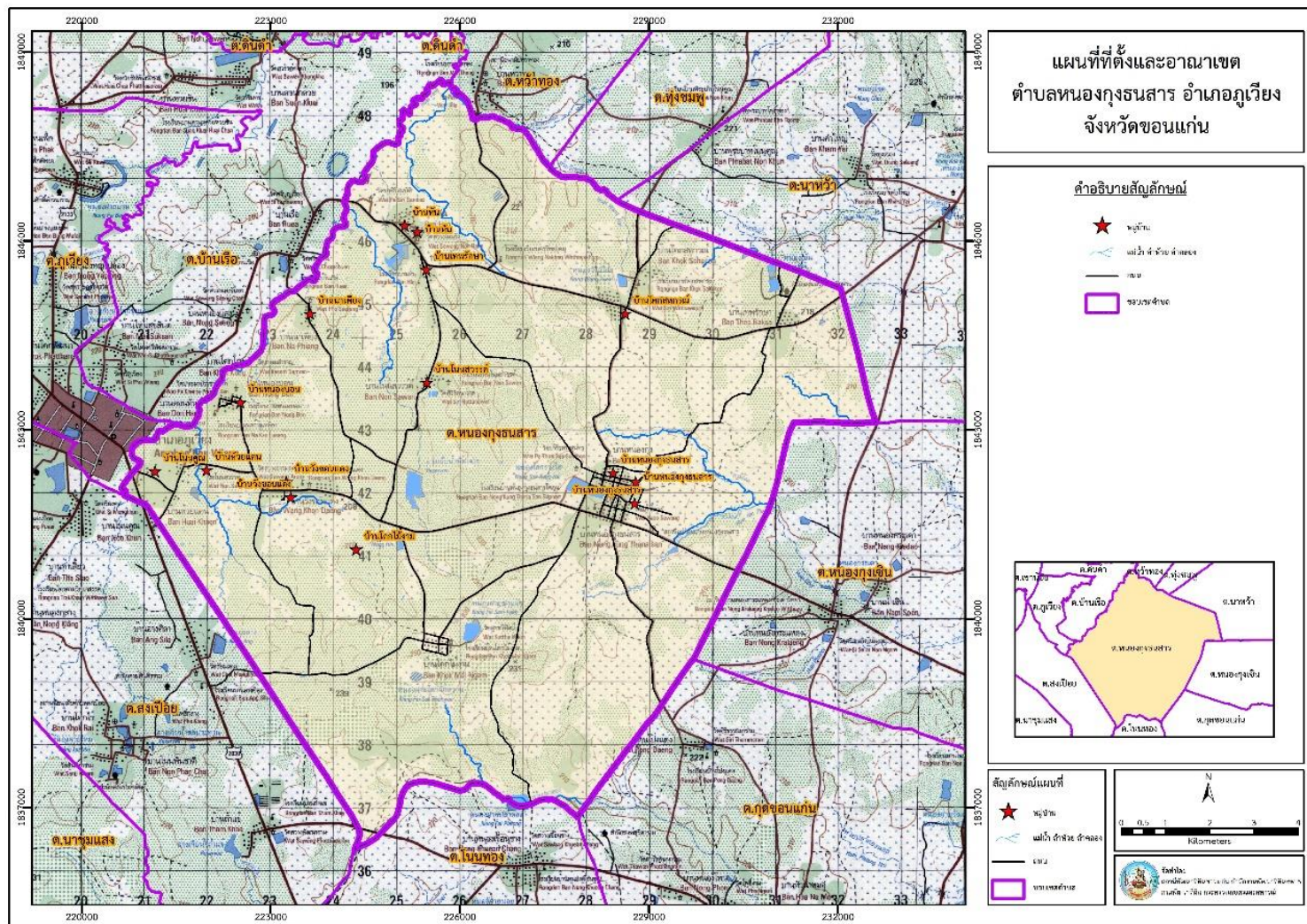
หมู่ที่ 1 บ้านหนองกุ้งชนสาร	หมู่ที่ 9 บ้านหนองบอน
หมู่ที่ 2 บ้านหนองกุ้งชนสาร	หมู่ที่ 10 บ้านห้วยแคน
หมู่ที่ 3 บ้านโคกสทธรณ์	หมู่ที่ 11 บ้านโนนคูณ
หมู่ที่ 4 บ้านหัน	หมู่ที่ 12 บ้านหนองกุ้งชนสาร
หมู่ที่ 5 บ้านโนนสวรรค์	หมู่ที่ 13 บ้านเทพรักษา
หมู่ที่ 6 บ้านนาเพียง	หมู่ที่ 14 บ้านหัน
หมู่ที่ 7 บ้านโคกไม้้งาม	หมู่ที่ 15 บ้านวังขอนแก่น
หมู่ที่ 8 บ้านวังขอนแก่น	หมู่ที่ 16 บ้านหนองกุ้งชนสาร

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ และลูกคลื่นลอนลาด มีลำน้ำ ลำห้วยไหลผ่านที่สำคัญ เช่น ห้วยชีเบา ห้วยโจด ห้วยปลาตอง ห้วยไผ่ ห้วยยาง ห้วยวังหาด ห้วยหินถ้ำ

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกงธนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 2-1 ที่ตั้ง และอาณาเขต ตำบลหนองกงธนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ.2537-2566) พบว่า ตำบลหนองกุ้งชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 36.1 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 18.0 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,269.7 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 114 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 255.2 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 18 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2537-2566) ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดขอนแก่น ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืชตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นพฤษภาคมถึงต้นเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายนถึงปลายเดือนมีนาคม (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ คาบ ปี (พ.ศ.2537 – 2566) ของจังหวัดขอนแก่น¹

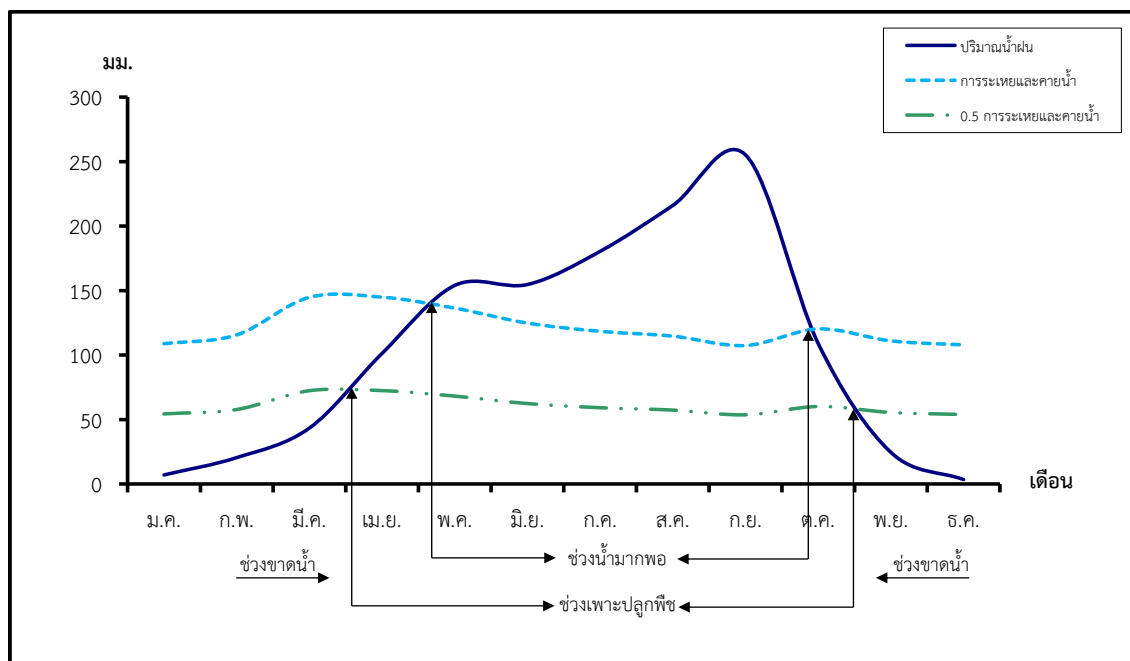
เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณ (มม.)	จำนวน (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ² (มม.)	ปริมาณฝน (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	18.0	30.8	23.9	64.0	7.1	1.7	108.8	7.0
ก.พ.	20.1	32.8	25.9	62.0	20.5	2.9	115.6	19.8
มี.ค.	23.0	35.0	28.5	62.0	43.4	5.0	144.8	40.4
เม.ย.	24.8	36.1	29.7	66.0	101.3	7.7	144.9	84.9
พ.ค.	25.1	34.8	29.1	74.0	154.0	14.9	136.4	116.1
มิ.ย.	25.1	34.1	28.9	76.0	154.7	14.5	124.8	116.4
ก.ค.	24.6	33.0	28.2	78.0	180.4	17.0	118.4	128.3
ส.ค.	24.4	32.5	27.7	81.0	216.0	18.7	114.7	141.4
ก.ย.	24.1	32.0	27.3	83.0	255.2	18.9	107.4	150.5
ต.ค.	23.1	31.9	26.9	77.0	109.0	9.4	120.3	90.0
พ.ย.	21.0	31.6	25.8	69.0	24.6	2.8	111.0	23.6
ธ.ค.	18.3	30.2	23.8	64.0	3.5	0.7	107.9	3.5
เฉลี่ย	22.6	32.9	27.1	71.3	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,269.7	114.2	1,455.0	921.9

หมายเหตุ : ¹ ฝน สถานีตรวจอากาศจังหวัดขอนแก่น

² เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

³ จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2567)

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดขอนแก่น

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

จากฐานข้อมูลของกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567) พบว่า สภาพการใช้ที่ดินตำบลหนองกุ้งชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 2,287 ไร่ หรือร้อยละ 4.55 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 42,377 ไร่ หรือร้อยละ 84.23 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) เกษตรผสมผสาน มีเนื้อที่ 11 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม

2) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 18,618 ไร่ หรือร้อยละ 37.01 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาข้าว+พืชผัก

3) พืชไร่ มีเนื้อที่ 21,226 ไร่ หรือร้อยละ 42.20 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง ไร่ร้าง

4) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 2,252 ไร่ หรือร้อยละ 4.48 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ยูคาลิปตัส ยางพารา ปาล์มน้ำมัน

5) ไม้ผล มีเนื้อที่ 216 ไร่ หรือร้อยละ 0.42 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ มะม่วง ไม้ผลผสม มะนาว

6) พืชสวน มีเนื้อที่ 31 ไร่ หรือร้อยละ 0.06 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก

7) ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 11 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ โรงเรือนเลี้ยงสุกร ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์

8) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 12 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2.5.3 พื้นที่ป่า มีเนื้อที่ 3,133 ไร่ หรือร้อยละ 6.23 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 685 ไร่ หรือร้อยละ 1.37 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ หนอง บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง บ่อน้ำในไร่นา

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 1,815 ไร่ หรือร้อยละ 3.62 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พุ่มหญ้าสลับไม้ พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม พุ่มหญ้าธรรมชาติ

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดินตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,287	4.55
U101	ตัวเมืองและย่านการค้า	12	0.02
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,921	3.82
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	317	0.63
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	28	0.06
U601	สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	8	0.02
U605	สถานบริการน้ำมัน	1	-
A	พื้นที่เกษตรกรรม	42,377	84.23
A001	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	11	0.02
A100	นาร้าง	98	0.19
A101	นาข้าว	18,498	36.78
A101+A220	นาข้าว+แตงโม	6	0.01
A101+A502	นาข้าว+พืชผัก	16	0.03
A200	ไร่ร้าง	440	0.87
A203	อ้อย	19,586	38.94
A204	มันสำปะหลัง	1,200	2.39
A300	ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม	48	0.10

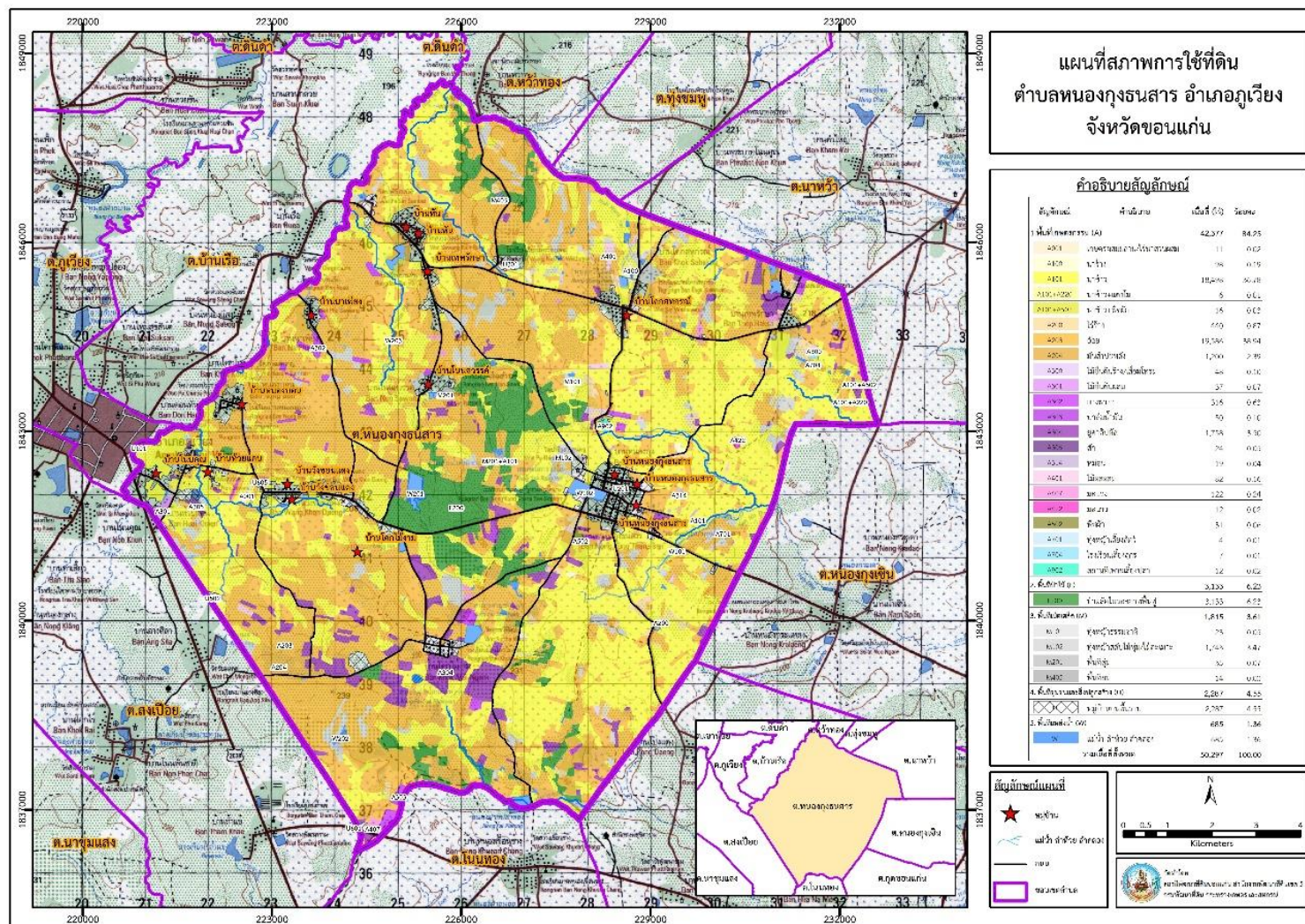
ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A301	ไม้ยืนต้นผสม	37	0.07
A302	ยางพารา	316	0.63
A303	ปาล์มน้ำมัน	50	0.10
A304	ยูคาลิปตัส	1,758	3.49
A305	สัก	24	0.05
A314	หม่อน	19	0.04
A401	ไม้ผลผสม	82	0.16
A407	มะม่วง	122	0.24
A422	มะนาว	12	0.02
A502	พืชผัก	31	0.06
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	4	0.01
A704	โรงเรือนเลี้ยงสุกร	7	0.01
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	12	0.02
F	พื้นที่ป่าไม้	3,133	6.23
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	3,133	6.23
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,815	3.62
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	23	0.05
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	1,743	3.47
M201	พื้นที่ลุ่ม	35	0.07
M405	พื้นที่ถม	14	0.03
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	685	1.37
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	189	0.38
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	267	0.53
W201	อ่างเก็บน้ำ	78	0.16
W202	บ่อน้ำในไร่นา	137	0.27
W203	คลองชลประทาน	14	0.03
ผลรวมทั้งหมด		50,297	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกงธนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหนองกงธนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2566 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลหนองกง อําเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น มีประชากรรวม 9,363 คน แยกเป็นชาย 4,626 คน เป็นหญิง 4,737 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 116.34 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,263 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่เข้ามาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,942 ครัวเรือน หรือร้อยละ 59.52 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,321 ครัวเรือน หรือร้อยละ 40.48 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียด ในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลหนองกง อําเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลหนองกง	3,263	4,626	4,737	9,363
หมู่ที่ 1 หนองกง	310	435	448	883
หมู่ที่ 2 หนองกง	260	338	362	700
หมู่ที่ 3 โคกสทกรณ	326	363	411	774
หมู่ที่ 4 หัน	346	504	514	1,018
หมู่ที่ 5 โนนสวรรค์	83	161	161	322
หมู่ที่ 6 นาเพียง	145	180	189	369
หมู่ที่ 7 โคกไม้งาม	125	262	224	486
หมู่ที่ 8 วังขอนแก่น	224	408	383	791
หมู่ที่ 9 หนองบอน	145	265	254	519
หมู่ที่ 10 ห้วยแคน	153	179	171	350
หมู่ที่ 11 โนนคูณ	272	296	324	620
หมู่ที่ 12 หนองกง	280	411	448	859
หมู่ที่ 13 เทพรักษา	110	102	106	208
หมู่ที่ 14 หัน	120	168	170	338
หมู่ที่ 15 วังขอนแก่น	150	252	222	474
หมู่ที่ 16 หนองกง	214	302	350	652

ที่มา: กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลหนองกง อําเภอยะรัง จังหวัดขอนแก่น
ปี 2566

รายการ	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	3,263	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,942	59.52
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	1,321	40.48

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2567)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

ตำบลหนองกง อําเภอยะรัง จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่รวมทั้งหมด 50,297 ไร่ และมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,263 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-3) จากการวิเคราะห์พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 15.41 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของตำบล มีพื้นที่เกษตรกรรม 42,377 ไร่ หรือร้อยละ 84.23 ของเนื้อที่ตำบล (ตารางที่ 2-2) และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 21.82 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในตำบลหนองกง อําเภอยะรัง จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่ เนื่องจากจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,942 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกอ้อยโรงงานมากเป็นอันดับหนึ่งรองลงมาได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง และยูคาลิปตัส เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์โดยส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีการค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2566 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 113,537 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 50,028 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 59,197 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 26,084 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 54,340 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 23,944 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลหนองกงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลหนองกงธนสาร	74,393	17,703	14,715	6,725	113,537	50,028	59,197	26,084
หมู่ที่ 1 หนองกงธนสาร	70,200	21,414	18,476	7,586	117,676	47,160	63,167	25,315
หมู่ที่ 2 หนองกงธนสาร	74,482	25,789	23,281	7,395	130,947	46,505	68,579	24,355
หมู่ที่ 3 โคกสทกรณ	98,369	16,418	22,574	11,805	149,167	68,603	121,897	56,061
หมู่ที่ 4 หัน	76,019	23,721	21,037	8,563	129,340	47,212	68,754	25,097
หมู่ที่ 5 โนนสวรรค์	90,661	24,464	7,768	7,893	130,786	46,063	36,500	12,855
หมู่ที่ 6 นาเพียง	81,266	22,468	11,646	6,013	121,392	49,433	39,304	16,005
หมู่ที่ 7 โคกไม้้งาม	74,559	17,451	13,314	5,098	110,422	48,758	39,608	17,489
หมู่ที่ 8 วังขอนแก่น	65,517	10,474	13,578	4,871	94,440	48,689	54,431	28,062
หมู่ที่ 9 หนองบอน	73,173	16,635	8,490	6,365	104,663	49,703	34,231	16,256
หมู่ที่ 10 ห้วยแคน	73,626	21,209	15,780	6,132	116,747	46,393	57,802	22,969
หมู่ที่ 11 โนนคูณ	74,557	16,260	14,538	4,382	109,737	47,601	49,294	21,382
หมู่ที่ 12 หนองกงธนสาร	65,571	11,187	10,986	4,091	91,836	49,415	51,192	27,545
หมู่ที่ 13 เทพรักษา	67,692	12,981	2,038	4,504	87,215	53,355	30,519	18,671
หมู่ที่ 14 หัน	72,468	23,671	13,076	5,658	114,873	46,066	56,975	22,848
หมู่ที่ 15 วังขอนแก่น	78,780	20,650	14,850	5,000	119,280	48,097	64,870	26,157
หมู่ที่ 16 หนองกงธนสาร	57,184	5,305	3,469	7,270	73,228	53,222	31,406	22,826

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2566)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลหนองกงธนาสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผน การใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

(1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 11,453 ไร่

(2) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 1,735 ไร่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4B เนื้อที่ 16,522 ไร่

2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5B เนื้อที่ 33,775 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่าในพื้นที่ตำบลหนองกงธนาสาร มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี พ.ศ.2537-2566 มีปริมาณน้ำฝนรวม 1,269.7 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลหนองกงธนาสาร มีแหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยชีเบา ห้วยโจด ห้วยปลาตอง ห้วยไผ่ ห้วยยาง ห้วยวังหาด และห้วยหินกล้า

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลหนองกงธนาสาร มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 22 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลหนองกุงธาร อำเภอกูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 13 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 2 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Lah-slA ชุดดินละหานทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 811 ไร่ หรือร้อยละ 1.61 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Lah-fl-slA ดินละหานทรายที่เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,839 ไร่ หรือร้อยละ 7.63 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 11 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Kg-lsB ชุดดินคำบง มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนดินร่วน ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 14,626 ไร่ หรือร้อยละ 29.08 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Kg-tks-slB ดินคล้ายชุดดินคำบงที่เป็นทรายหนา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,235 ไร่ หรือร้อยละ 8.42 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Kmr-slA ชุดดินเขมราฐ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 653 ไร่ หรือร้อยละ 1.30 ของเนื้อที่ตำบล

4) หน่วยแผนที่ดิน Kmr-slB ชุดดินเขมราฐ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,688 ไร่ หรือร้อยละ 9.32 ของเนื้อที่ตำบล

5) หน่วยแผนที่ดิน Kmr-fsi-lB/csub ดินคล้ายชุดดินเขมราฐที่เป็นดินทรายแฉะละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วน ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และดินล่างพบชั้นดินเหนียว มีเนื้อที่ 4,747 ไร่ หรือร้อยละ 9.44 ของเนื้อที่ตำบล

6) หน่วยแผนที่ดิน Kmr-hb-slB ดินคล้ายชุดดินเขมราฐที่มีความอึดตัวเบสสูง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,458 ไร่ หรือร้อยละ 8.86 ของเนื้อที่ตำบล

7) หน่วยแผนที่ดิน Kmr-hb,fl-slB/csub ดินเขมราฐที่มีความอึดตัวเบสสูงและเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และดินล่างพบชั้นดินเหนียว มีเนื้อที่ 2,639 ไร่ หรือร้อยละ 5.25 ของเนื้อที่ตำบล

8) หน่วยแผนที่ดิน Nbd-slB ชุดดินหนองบัวแดง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,059 ไร่ หรือร้อยละ 6.08 ของเนื้อที่ตำบล

9) หน่วยแผนที่ดิน Pu-slC/d3c ดินคล้ายชุดดินภูพาน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ และพบมวลสารพอกหรือสารเม็ดกลมของเหล็กที่ความลึก 50-100 เซนติเมตร มีเนื้อที่ 5,907 ไร่ หรือร้อยละ 11.74 ของเนื้อที่ตำบล

10) หน่วยแผนที่ดิน Pu-mw,fl-slB ดินคล้ายชุดดินภูพานที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 591 ไร่ หรือร้อยละ 1.18 ของเนื้อที่ตำบล

11) หน่วยแผนที่ดิน Pu-hb,mw-sLB ดินคล้ายชุดดินภูพานที่มีความอิ่มตัวเบสสูงและมีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ดิน W พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 41 ไร่ หรือร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินทรายจัด มีเนื้อที่ 18,861 ไร่ หรือร้อยละ 37.50 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ชุดดินคำบง (Kg) และดินคำบงที่เป็นทรายหนา (Kg-tks) และปัญหาดินตื้น มีเนื้อที่ 3,059 ไร่ หรือร้อยละ 6.08 ของเนื้อที่ตำบล คือ ชุดดินหนองบัวแดง (Nbd)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลหนองกุงธาร อำเภอกูเวียง จังหวัดขอนแก่น ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกุ้งธาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลหนองกุ้งธาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Kg-lsB	2-5	>150	มากเกินไปถึงดี	ต่ำ	<10	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	<2	-	14,626	29.08
Kg-tks-slB	2-5	>150	มากเกินไปถึงดี	ต่ำ	<10	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	<2	-	4,235	8.42
Kmr-slA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	<2	-	653	1.30
Kmr-slB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	<2	-	4,688	9.32
Kmr-fsi-lB/csub	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	<2	-	4,747	9.44
Kmr-hb-slB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	<2	-	4,451	8.85
Kmr-hb-slB*	2-5	>150	ดีปานกลาง	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	<2	-	7	0.01
Kmr-hb,fl-slB/csub	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	<2	-	2,639	5.25
Lah-slA	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	811	1.61
Lah-fl-slA	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	3,839	7.63
Nbd-slB	2-5	0-50	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	5.0-5.5	<2	-	3,059	6.08
Pu-slC/d3c	5-12	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	5,907	11.74
Pu-mw,fl-slB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	591	1.18
Pu-hb,mw-slB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	<2	-	3	0.01
W	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41	0.08
รวมทั้งหมด											50,297	100.00

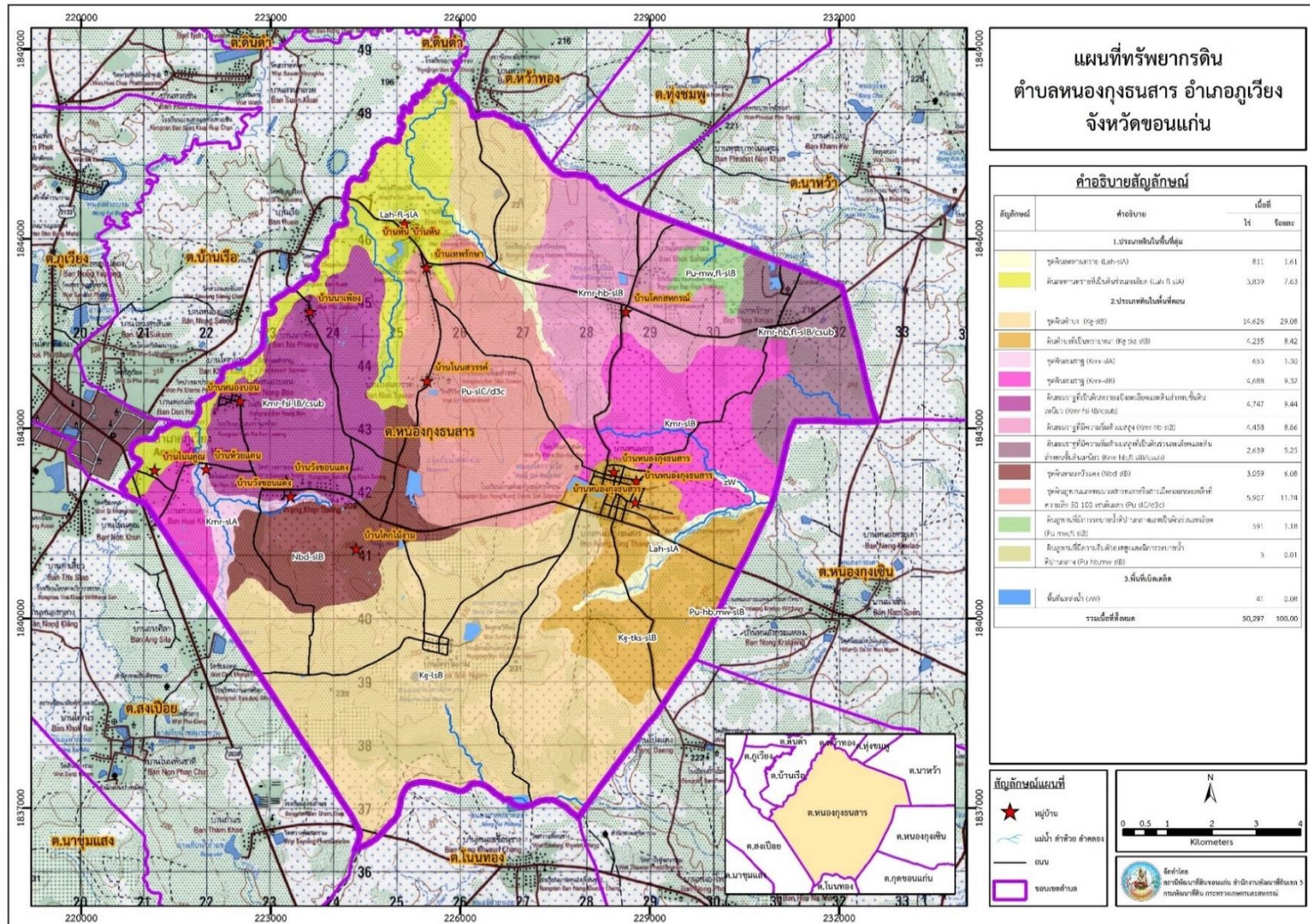
หมายเหตุ: 1. * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

2. เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกงวนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลหนองกงวนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2567 พบว่าปัญหาของพื้นที่ตำบลหนองกุ้งชนสาร มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาดินเสื่อมโทรม (2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำจนเกิดแล้งซ้ำซาก ปัญหาดังกล่าวนี้นำส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชน การกร่อนการเสื่อมโทรม มีการเกิดปัญหาทั้งทางด้านกายภาพโดยสภาพส่วนมากของพื้นที่เป็นดินร่วนปนทรายโดยกระจายทั่วไปของพื้นที่ ซึ่งจากสภาพดินที่เป็นทรายทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำทำให้พืชแสดงอาการขาดธาตุอาหารกับพืชบางชนิด อีกทั้งยังพัดพาตะกอนลงสู่ที่ต่ำทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน ทั้งนี้ในพื้นที่ตำบลหนองกุ้งชนสารยังมีการใช้สารเคมีในพื้นที่จำนวนมากที่ให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง ปัญหาการขาดแคลนน้ำที่เกิดจากแหล่งน้ำไม่เพียงพอ แหล่งน้ำตื้นเขิน ดินไม่อุ้มน้ำ การขาดแคลนนํ้านั้น นอกจากปัจจัยข้างต้นแล้ว การที่ประชากรเพิ่มขึ้น กิจกรรมที่ต้องใช้น้ำเพิ่มขึ้น ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถสรุปปัญหาสำคัญได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลหนองกุ้งชนสาร คือ

- 1) ดินเสื่อมสภาพ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (ดินทราย,ดินเค็มในที่ลุ่ม ฯลฯ)
- 2) ปัญหาดินปนเปื้อนสารเคมี
- 3) ปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำ (ทำการเกษตร,อุปโภคบริโภค)
- 4) ต้นทุนการผลิตภาคเกษตรกรรมสูง
- 5) ปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ
- 6) ประชาชนบางกลุ่มไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร ของตำบลหนองกุ้งชนสาร คือ

- 1) แก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- 2) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ
- 3) ปรับปรุงที่ดิน และเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน
- 4) การรวมกลุ่มเพื่อสามารถต่อรองราคากับตลาดได้
- 5) ต้องการพัฒนาชุดความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพทางการเกษตร

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) **แรงขับเคลื่อน (Driver)** มี 4 ประการ คือ

- 1.1) การใช้ที่ดินในการทำการเกษตรผิวดิน
- 1.2) ขาดแคลนแหล่งน้ำ
- 1.3) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 1.4) ขาดอำนาจในการต่อรองกับแหล่งต้นทุน และรับซื้อ

2) **แรงกดดัน (Pressure)** ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 5 ประการ คือ

- 2.1) ขาดการปรับปรุงบำรุงดิน
- 2.2) ขาดแหล่งน้ำในการกักเก็บน้ำ
- 2.3) ฝนทิ้งช่วง/น้ำไหลบ่า
- 2.4) กลไกการตลาด
- 2.5) การจัดการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมตามหลักวิชาการ

3) **สถานะ (State)** ที่เกิดแรงกดดัน มี 6 ประการ คือ

- 3.1) ความเสื่อมโทรมของดิน (ดินทราย,ดินเค็ม,ดินขาดอินทรีย์วัตถุ)
- 3.2) พืชแสดงอาการขาดน้ำ
- 3.3) ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- 3.4) พื้นที่ป่าไม้ลดลง
- 3.5) เกษตรกรขาดความรู้เรื่องการตลาด และการผลิตสินค้าที่ต้นทุนต่ำแต่ได้ผลผลิตสูง
- 3.6) การชะล้างพังทลายของดิน

4) **ผลกระทบ (Impact)** ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 5 ประการ คือ

- 4.1) ผลผลิตพืชต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง รายได้ลดลง ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต
- 4.2) เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีในดินและน้ำ
- 4.3) สูญเสียหน้าดินที่ดินทางการเกษตร
- 4.4) น้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร และเพื่ออุปโภค-บริโภค
- 4.5) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต

5) **การตอบสนอง (Response)** ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

- (1) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ การจัดรูปแบบนา
- (2) การปรับปรุงบำรุงดินด้วย ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ปูนโดโลไมต์
- (3) การจัดหาแหล่งน้ำทางการเกษตร เช่น บ่อน้ำในไร่นา บ่อบาดาล ระบบสูบน้ำด้วย

พลังงานแสงอาทิตย์

(4) การปลูกหญ้าแฝกป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นในดิน กักเก็บน้ำ และควบคุมการแพร่กระจายดินเค็ม

(5) การขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ

(6) การปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย

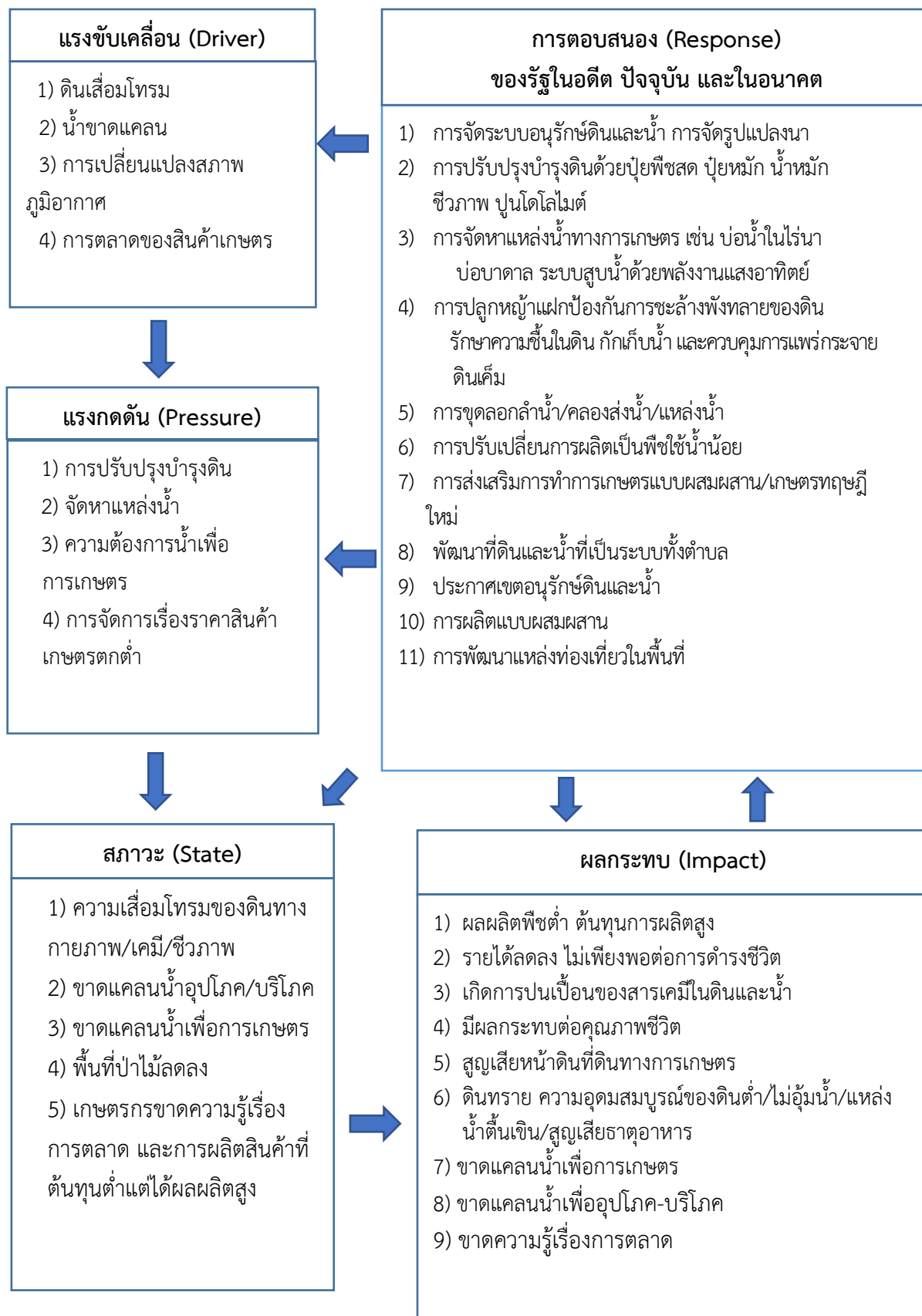
(7) การส่งเสริมการทำการเกษตรแบบผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- (2) ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (3) การผลิตแบบผสมผสาน
- (4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของ ตำบลหนองกุ้งชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลหนองกง อําเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

4.2.1 พื้นที่ลุ่ม

1) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนมิถุนายน และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวเจ้าพันธุ์หอมมะลิ 105 และข้าวเหนียวพันธุ์ กข6

2) พืชผัก เกษตรกรจะปลูกปลูกพืชผัก ได้แก่ ข้าวโพด และผักสวนครัว

4.2.2 พื้นที่ดอน

1) อ้อยโรงงาน เกษตรกรมีวิธีการปลูกขึ้นกับลักษณะพื้นที่

(1) อ้อยข้ามแล้งหรืออ้อยปลายฝนเหมาะสมปลูกในดินร่วนปนทรายโดยอาศัยความชื้นที่สะสมไว้จากฤดูฝน ปลูกช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน

(2) อ้อยต้นฝนเหมาะสมปลูกในดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวโดยอาศัยความชื้นจากฝนช่วงแรกที่ต้องเตรียมดินและซักร่องรอฝน ปลูกช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน โดยส่วนมากเกษตรกรจะนิยมปลูกช่วงนี้ ระยะเวลาเก็บเกี่ยวประมาณ 9-10 เดือน

2) มันสำปะหลังเกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกมันสำปะหลังช่วงปลายเดือนตุลาคม และมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 6 – 9 เดือน

ดังรายละเอียดใน (รูปที่ 4-2)

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ชนิดพืช												
พืชไร่												
ข้าวนาปี												
มันสำปะหลัง												
อ้อย												
พืชผัก												
ไม้ยืนต้น												
ยูคาลิปตัส												
ไม้ยืนต้นผสม												
ไม้ผล												
มะม่วง												
มะขาม												
ไม้ผลผสม												

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลหนองกง อําเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต และ คำธณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1

ตารางที่ 5-1 (ต่อ)

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจน ต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการ เขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินใน แต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย มะม่วง ยูลาลิปตัส
พืชผัก

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลหนองกุงธาร อำเภอกุเวียง
จังหวัดขอนแก่น ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลหนองกุ้งชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

หน่วยที่ดิน	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	มะม่วง	ยูคาลิปตัส	พืชผัก
Kg-lsB	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2n	S2ns
Kg-tks-slB	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2n	S2ns
Kmr-fsi-lB/csub	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Kmr-hb,fl-slB/csub	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Kmr-hb-slB	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Kmr-hb-slB*	S2ewon	S2on	S2ons	S2ns	S2on	S2n
Kmr-slA	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Kmr-slB	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Lah-fl-slA	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Lah-slA	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Nbd-slB	S2ewrons	S3r	S3r	N	N	S3r
Pu-hb,mw-slB	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Pu-mw,fl-slB	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Pu-slC/d3c	S3ewo	S2ens	S2ens	S2ns	S2n	S2ens

หมายเหตุ: * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

- e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน
- w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร
- r = สภาพการหยั่งลึกของราก
- z = สารพิษ
- x = การมีเกลือมากเกินไป
- m = ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช
- o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช
- n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร
- s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัดบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียด และเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ และเป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางการเกษตร เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลหนองสูง อําเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุของธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) หากมีการปรับปรุงบำรุงดิน หรือปรับโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น ยกร่อง จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำประเภทต่าง ๆ สามารถยกระดับเป็นเขตเกษตรกรรมขั้นดีได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำไว้แล้ว โดยเฉพาะระบบชลประทาน” เป็นย่อหน้าสุดท้าย ถ้ามีเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1A 1B หรือ 2 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้เสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ มีเนื้อที่ 10,882 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 21.64 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม (สัญลักษณ์ 1200) มีเนื้อที่ 2,199 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.37 ของเนื้อที่ตำบล แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้ที่มีลักษณะเสื่อมโทรม ซึ่งหากปล่อยไว้ตามธรรมชาติไม่มีการเข้าไปปรับทวนอาจฟื้นตัวกลับมาเป็นป่าสมบูรณ์ได้ดังเดิม

2) เขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 8,683 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 17.26 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุก แผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่น ส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 4 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เขตประมง และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 33,712 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 67.03 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมขั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) เป็นเขตที่มีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำโดยเฉพาะระบบชลประทาน มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม ติดข้อจำกัดจากลักษณะดิน ซึ่งมีสมบัติดินที่ไม่เหมาะสมบางประการ มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2211) มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.0001 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะ นาปีตามด้วยนาปรัง

(2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนของการที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 8,190 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 16.28 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 129 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.26 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะม่วง

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 637 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.27 ของเนื้อที่ตำบล

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 7,982 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 15.87 ของเนื้อที่ตำบล

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 18 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือเป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 7,927 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 15.76 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 58 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.12 ของเนื้อที่ตำบล

(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 435 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.86 ของเนื้อที่ตำบล

(4) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 8,299 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 16.50 ของเนื้อที่ตำบล

(5) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2350) มีเนื้อที่ 24 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน

3) เขตประมง (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 12 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล

4) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 11 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และเขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2510) ปัจจุบันมีการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 4 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล

(2) เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2520) ปัจจุบันมีการสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ประเภทต่าง ๆ มีเนื้อที่ 7 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 2,282 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.54 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 2,245 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.54 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 28 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.46 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

(3) เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 9 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.06 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานที่พักผ่อน ท่องเที่ยว สวนสาธารณะ รีสอร์ท ระบบขนส่งมวลชน โบราณสถาน เป็นต้น

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 685 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.36 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 456 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.91 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 228 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.45 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 1,809 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.60 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น เหมืองแร่ ที่ทิ้งขยะ หาดทราย ไม้พุ่ม เป็นต้น

6.2.6 เขตรักษาสมดุของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 927 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.84 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหนองกุ้งชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตป่าไม้	10,882	21.64
1.1.เขตป่าไม้เสื่อมโทรม	2,199	4.37
1.2.เขตฟื้นฟูธรรมชาติ	8,683	17.26
2. เขตเกษตรกรรม	33,712	67.03
2.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพผลิตสูง	16,958	33.72
2.1.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1)	2	0.00
เขตทำนา (ศักยภาพสูง ประเภท2)	2	0.00
2.1.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	16,956	33.71
เขตทำนา (ศักยภาพสูง ประเภท2)	8,190	16.28
เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	129	0.26
เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	637	1.27
เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพสูง ประเภท2)	7,982	15.87
เขตปลูกพืชทางเลือก (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	18	0.04
2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพผลิตต่ำ	16,743	33.29
2.2.1 เขตทำนา (ศักยภาพสูง ประเภท2)	7,927	15.76
2.2.2 เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	58	0.12
2.2.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพสูง ประเภท2)	435	0.86
2.2.4 เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพสูง ประเภท2)	8,299	16.50
2.2.5 เขตปลูกพืชทางเลือก (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	24	0.05
2.3 เขตประมง	12	0.02
2.4 เขตปศุสัตว์	11	0.02
2.4.1 เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	4	0.01
2.4.2 เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	7	0.01

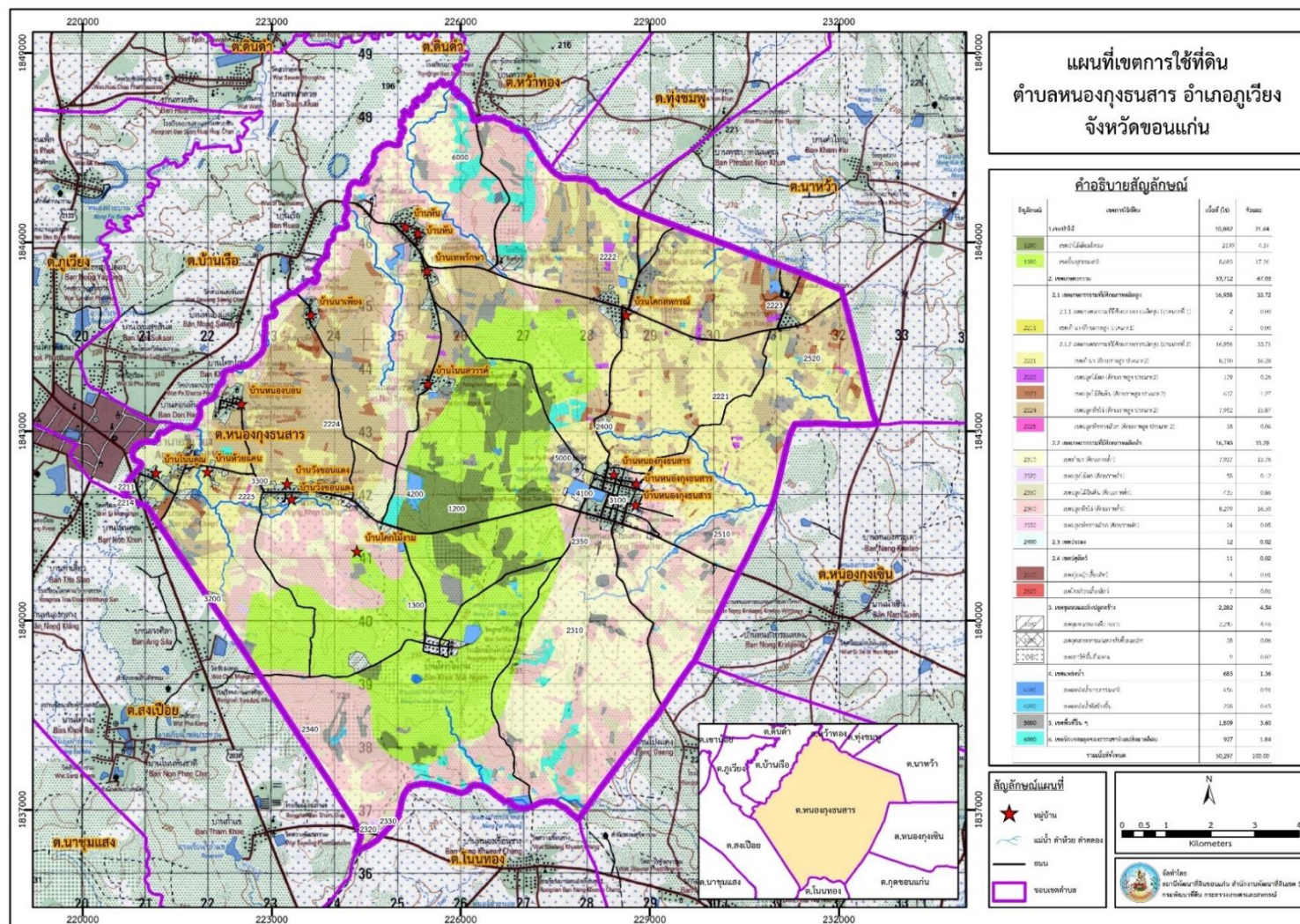

3. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,282	4.54
3.1 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	2,245	4.46
3.2 เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	28	0.06
3.3 เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	9	0.02
4. เขตแหล่งน้ำ	685	1.36
4.1 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	456	0.91
4.2 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	228	0.45
5. เขตพื้นที่อื่นๆ	1,809	3.60
6. เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	927	1.84
รวมเนื้อที่ทั้งหมด	50,297	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกงวนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหนองกงวนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกุ้งชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่นแล้ว จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568 ถึง 2572

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกุ้งชนสาร ไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

7.2.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

1.1) การปรับปรุงบำรุงดิน

- (1) โครงการส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) ผลิตน้ำหมักชีวภาพ พด.2
- (3) ผลิตและจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (4) ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- (5) โครงการไถกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุในดิน
- (6) สนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยหมัก พด.1
- (7) ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก
- (8) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (9) การจัดหาปุ๋ยโดโลไมต์
- (10) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด

1.2) การบริหารจัดการน้ำ

- (1) โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

1.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

- (1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

2) เขตปลูกไม้ผล เขตปลูกไม้ยืนต้น เขตปลูกพืชไร่ และเขตปลูกพืชทางเลือก มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน

- (1) โครงการส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) ผลิตและจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (3) ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- (4) สนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยหมัก พด.1
- (5) ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก
- (6) พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร
- (7) การจัดหาปุ๋ยโดโลไมต์
- (8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินพื้นที่ดินกรด

2.2) การบริหารจัดการน้ำ

- (1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

2.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

- (1) โครงการผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก

3) เขตประมง มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

3.1) การปรับปรุงบำรุงดิน

- (1) ผลิตน้ำหมักชีวภาพ พด.6 จุลินทรีย์ผลิตสารบำบัดน้ำเสีย
- (2) โครงการส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์

4) เขตปศุสัตว์ มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

3.1) การปรับปรุงบำรุงดิน

- (1) โครงการส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) ผลิตและจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (3) ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- (4) สนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยหมัก พด.1
- (5) ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น

การดำเนินงานของหน่วยงานอื่น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่ทางหน่วยงานอื่นได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการนั้นๆ (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

- (1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดขอนแก่น/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น)
- (2) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)
- (3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว)
- (4) ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)
- (5) ถ่ายทอดองค์ความรู้การแปรรูปข้าวและบรรจุภัณฑ์ (กรมส่งเสริมการเกษตร/กรมส่งเสริมสหกรณ์)

2) เขตปลูกไม้ผล เขตปลูกไม้ยืนต้น เขตปลูกพืชไร่ และเขตปลูกพืชทางเลือก มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

(1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดขอนแก่น/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น)

(2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

(3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

(5) จัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้เกษตรกรรมยั่งยืน (เกษตรและสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น)

3) เขตประมง มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ ส่งเสริม/สนับสนุนพันธุ์สัตว์ ความรู้ด้านการเลี้ยงปลา การทำอาหารปลา (สำนักงานประมงจังหวัดจังหวัดขอนแก่น)

4) เขตปศุสัตว์ กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

1.1) สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานขอนแก่น)

1.2) สนับสนุนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ประมงจังหวัดขอนแก่น)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสารเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2567 ประชาชนมีความต้องการที่จะให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาระบบส่งน้ำจากแหล่งน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร แก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน ต้องการพัฒนาชุดความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพทางการเกษตร และการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน รวมถึงต้องการลดและเลิกใช้สารเคมีทางการเกษตร และต้องการลดต้นทุนการผลิตภาคเกษตรกรรม

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลหนองกุ้งชนสาร กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลหนองกุ้งชนสาร ในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ 1) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ไม่มีระบบส่งน้ำจากแหล่งน้ำ 2) ดินเสื่อมสภาพ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ รองลงมาคือราคาผลผลิตภาคการเกษตรต่ำ และประชาชนบางกลุ่มไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน รวมถึงมีการใช้สารเคมีในปริมาณที่มาก และต้นทุนการผลิตภาคเกษตรกรรมสูง ปัญหาดังกล่าวนี้นำผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของดินนั้นจะรวมถึง 1) ดินเสื่อมสภาพดินขาดความอุดมสมบูรณ์ 2) การชะล้างพังทลายของดิน 3) ดินเค็ม 4) ดินกรดจัด จากการวิเคราะห์การชะล้างพังทลายในเขตการใช้ที่ดินของตำบลหนองกุ้งชนสาร ซึ่งมีเนื้อที่รวม 35,868 ไร่ นั้นพบว่า ระดับการสูญเสียของดินในระดับที่น้อย 0-2 ตัน/ไร่/ปี ประมาณ 35,597 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 99.24 ของพื้นที่ตำบล

ระดับที่ปานกลาง 2-5 ตัน/ไร่/ปี ประมาณ 210 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.59 ของพื้นที่ตำบล ระดับที่รุนแรง 5-15 ตัน/ไร่/ปี ประมาณ 61 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.17 ของพื้นที่ตำบล (รูปที่ 7-1)

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของดินนั้น ซึ่งตำบลหนองกุงธาร มีปัญหาคือ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ การชะล้างพังทลายของดินนับเป็นปัญหารุนแรงในพื้นที่ทำการเกษตรที่มีลักษณะพื้นที่ลุ่มๆดอนๆ การชะล้างพังทลายของดินจะเริ่มเกิดขึ้นรุนแรงในพื้นที่ที่มีความลาดชันตั้งแต่ 5 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไปที่ใช้ปลูกพืชโดยไม่มีการจัดการด้านอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม การชะล้างพังทลายทำให้เกิดการสูญเสียหน้าดินสมบัติทางเคมีและกายภาพของดินเสื่อมลงกลายเป็นพื้นที่เสื่อมโทรมที่ไม่สามารถเพาะปลูกพืชได้ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ เช่น แม่น้ำลำธาร เขื่อน และอ่างเก็บน้ำชลประทานตื้นเขิน ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ ปริมาณอินทรีย์วัตถุธาตุอาหารโพแทสเซียมและฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ต่อพืชอยู่ในเกณฑ์ต่ำและต่ำมาก ความสามารถในการดูดซับธาตุอาหารและแลกเปลี่ยนธาตุอาหารต่ำมาก เมื่อมีการใส่ปุ๋ยเคมีลงไปทำให้เกิดการสูญเสียไปกับดินได้ง่าย ทำให้การตอบสนองต่อการใส่ปุ๋ยเคมีของพืชน้อย รวมทั้งการปลูกพืชต่อกันเวลานานโดยไม่มีการปรับปรุงบำรุงดินหรือเพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดิน ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง

ในกรณีของการขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรตำบลหนองกุงธาร ปัญหาที่สำคัญคือความแห้งแล้ง ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ขาดเสถียรภาพในการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอในการทำเกษตรได้ตลอดปี และมีผลจากการทับถมของตะกอนดินในแหล่งน้ำจนตื้นเขิน การที่ประชากรเพิ่มขึ้น กิจกรรมที่ต้องใช้น้ำเพิ่มขึ้น ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีข้อเสนอเร่งด่วนในการจัดการน้ำโดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอกับความต้องการ

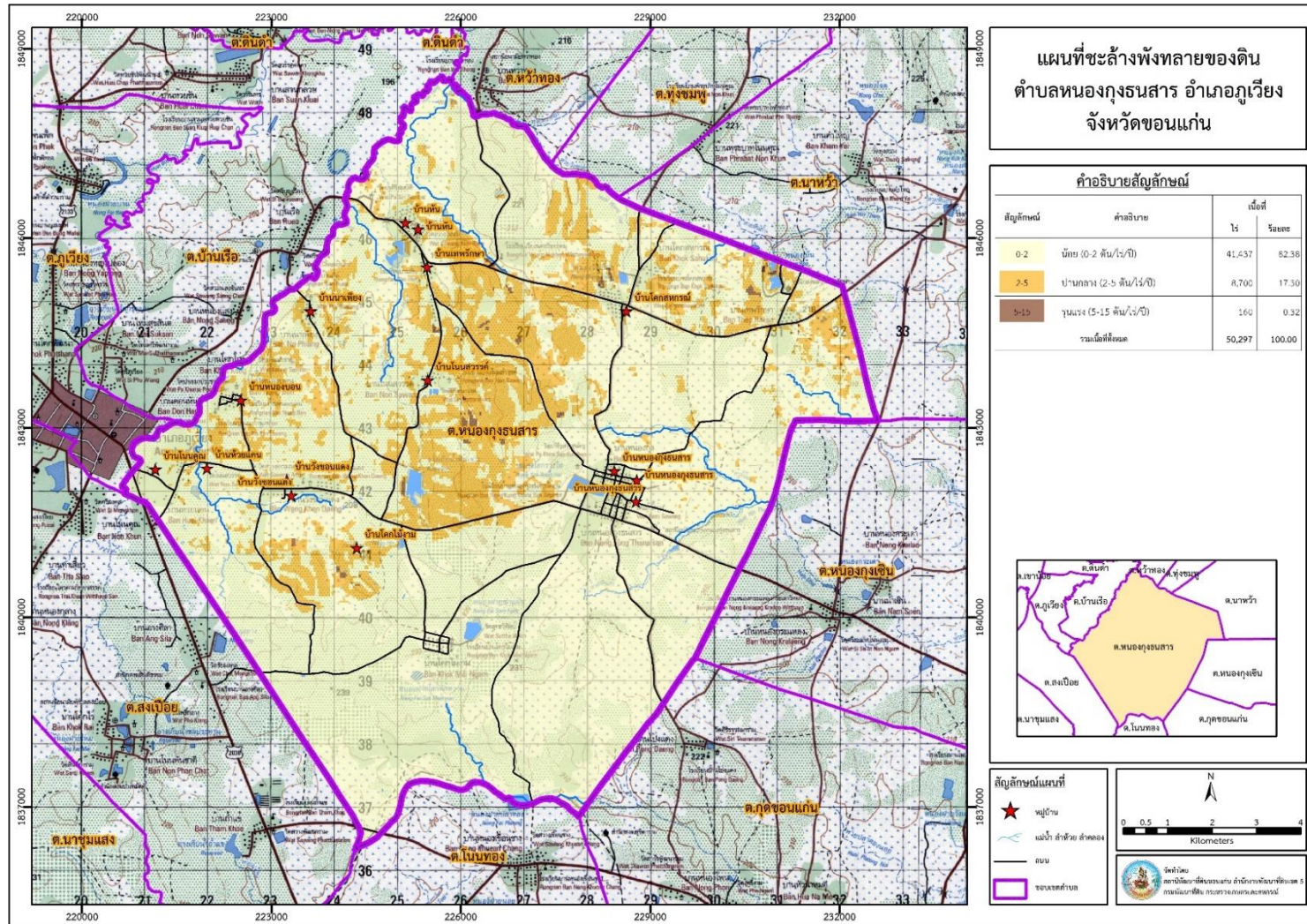
ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาระบบขาดแคลนน้ำและน้ำท่วม จะสรุปได้ว่ามี 5 ประการคือ

- 1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- 3) การเพิ่มแหล่งน้ำด้วยระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์
- 4) ระบบท่อส่งน้ำเพื่อการเกษตร
- 5) การขุดเจาะน้ำบาดาล

เพื่อตอบสนองข้อเสนอดังกล่าว จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบันพบว่า “การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งแล้วจะแก้ปัญหาระบบขาดแคลนน้ำทั้งตำบลได้โดยสิ้นเชิง การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานควบคู่กับการขุดเจาะน้ำบาดาล สามารถสร้างเสถียรภาพในการบริหารจัดการน้ำได้โดยสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี ทำให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตได้ ”

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกงวนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตทำนา เนื้อที่ 16,119 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	521,250
	1.1 โครงการส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	3,250
	1.2 ผลิตน้ำหมักชีวภาพ พด.2	6,500
	1.3 ผลิตและจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	297,500
	1.4 ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด	30,000
	1.5 โครงการไถกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุในดิน	50,000
	1.6 สนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยหมัก พด.1	34,000
	1.7 ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก	1,500
	1.8 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร	9,750
	1.9 การจัดหาปูนโดโลไมต์	85,000
	1.10 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินพื้นที่ดินกรด	3,750
	2. การบริหารจัดการน้ำ	336,600
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	336,600
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	120,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	120,000

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
2. เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 381 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	218,250
3. เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 1,072 ไร่	1.1 โครงการส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	3,250
4. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 16,281 ไร่	1.2 ผลิตและจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	148,750
5. เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 24 ไร่	1.3 ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด	15,000
	1.4 สนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยหมัก พด.1	25,500
	1.5 ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก	1,500
	1.6 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร	6,500
	1.7 การจัดหาปุ๋ยอินโดไมต์	17,000
	1.8 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินพื้นที่ดินกรด	750
	2. การบริหารจัดการน้ำ	115,750
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	115,750
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	30,000
	3.1 โครงการผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก	30,000
6. เขตประมง เนื้อที่ 12 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	22,750
	1.1 ผลิตน้ำหมักชีวภาพ พด.6 จุลินทรีย์ผลิตสารบำบัดน้ำเสีย	13,000
	1.2 โครงการส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	9,750

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกงวนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
7. เขตปศุสัตว์ เนื้อที่ 11 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	28,050
	1.1 โครงการส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	1,300
	1.2 ผลิตและจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	14,875
	1.3 ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด	3,000
	1.4 สนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยหมัก พด.1	8,500
	1.5 ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก	375
รวมเขตเกษตรกรรม	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	269,050
	2. การบริหารจัดการน้ำ	115,750
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	30,000
รวมแผนงาน/โครงการ		414,800

หมายเหตุ : งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตเกษตรกรรม	การแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน และเพิ่มศักยภาพการผลิต
1. เขตทำนา เนื้อที่ 16,119 ไร่	1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งตามศักยภาพ (สนง.สหกรณ์จังหวัด)
2. เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 381 ไร่	2) โครงการเกษตรอินทรีย์ (ศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัด)
3. เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 1,072 ไร่	3) โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตร (ศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัด)
4. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 16,281 ไร่	4) โครงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม (ศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัด)

ตารางที่ 7-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
5. เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 24 ไร่	5) โครงการการบริหารความหลากหลายชีวภาพ (ศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัด) 6) โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) 7) โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ในเขตปฏิรูปที่ดิน (สนง.การปฏิรูปที่ดินจังหวัด) 8) โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (สนง.การปฏิรูปที่ดินจังหวัด) 9) โครงการพัฒนาเกษตรกรยั่งยืน (สนง.การปฏิรูปที่ดินจังหวัด) 10) โครงการพัฒนาธุรกิจชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน (สนง.การปฏิรูปที่ดิน) 11) โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ (สนง.การปฏิรูปที่ดินจังหวัด) 12) โครงการมันสำปะหลังพันธุ์ดี (ศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัด)
	การปรับปรุงที่ดินและเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต 1) โครงการพัฒนาเครือข่ายงานส่งเสริมการเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 2) โครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพองค์กรเกษตรกร (สนง.เกษตรจังหวัด) 3) โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (สนง.เกษตรจังหวัด) 4) โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือก (สนง.เกษตรจังหวัด) 5) โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 6) โครงการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน (สนง.เกษตรจังหวัด) 7) โครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร (สนง.เกษตรจังหวัด) 8) โครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 9) โครงการธนาคารสินค้าเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)

ตารางที่ 7-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
	10) โครงการผลิตพันธุ์พืชและปัจจัยการผลิต (สนง.เกษตรจังหวัด) 11) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ 12) โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม 13) โครงการผลิตและสนับสนุนหัวเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืช (ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัด) 14) โครงการสนับสนุนการผลิตจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืชทดแทนการใช้สารเคมี
6. เขตประมง เนื้อที่ 49 ไร่	1) โครงการสร้างความเข้มแข็งกลุ่มการผลิตด้านการเกษตร (กรมประมง)
7. เขตปศุสัตว์ เนื้อที่ 438 ไร่	2) โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกร (กรมประมง) 3) โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แบบแปลงใหญ่ (สนง.ปศุสัตว์จังหวัด) 4) โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงานเกษตรกร (สนง.ปศุสัตว์จังหวัด) 5) โครงการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
2. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 1,454 ไร่	1) โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทาน (กรมชลประทาน) 2) โครงการพัฒนาระบบชลประทานด้วยนวัตกรรม (กรมชลประทาน) 3) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำ (กรมชลประทาน)

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกง อําเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลหนองกง อําเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน														
เขตเกษตรกรรม	1.1 โครงการส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	338	338	338	338	338	1,690	17,550	17,550	17,550	17,550	17,550	87,750	พด.
เขตทำนา/พืชไร่/ไม้ยืนต้น/ไม้ผล	1.2 ผลิตน้ำหมักชีวภาพ พด.2	ลิตร	500	500	500	500	500	2,500	6,500	6,500	6,500	6,500	6,500	32,500	พด.
เขตนาข้าว/พืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.3 ผลิตและจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	15.5	15.5	15.5	15.5	15.5	77.5	461,125	461,125	461,125	461,125	461,125	2,305,625	พด.
เขตเกษตรกรรม	1.4 ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด	ไร่	3,200	3,200	3,200	3,200	3,200	16,000	48,000	48,000	48,000	48,000	48,000	240,000	พด.
เขตทำนา	1.5 โครงการโลกปลอดซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุในดิน	ไร่	200	200	200	200	200	1,000	50,000	50,000	50,000	50,000	50,000	250,000	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น/ปศุสัตว์	1.6 สนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยหมัก พด.1	ตัน	20	20	20	20	20	100	68,000	68,000	68,000	68,000	68,000	340,000	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.7 ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก	ไร่	225	225	225	225	225	1,125	3,375	3,375	3,375	3,375	3,375	16,875	พด.
เขตทำนา/เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.8 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	5	5	5	5	5	25	16,250	16,250	16,250	16,250	16,250	81,250	พด.
เขตเกษตรกรรม	1.9 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมต์	ตัน	60	60	60	60	60	300	102,000	102,000	102,000	102,000	102,000	510,000	พด.

แผนการใช้ที่ดินตำบลหนองกุงธาร อำเภอกูเวียง จังหวัดขอนแก่น

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
เขตเกษตรกรรม	1.10 การส่งเสริมการ ปรับปรุงบำรุงดินพื้นที่ดิน กรด	ไร่	300	300	300	300	300	1500	4,500	4,500	4,500	4,500	4,500	22,500	พด.
เขตประมง	1.11 ผลิตน้ำหมักชีวภาพ พด.6 จุลินทรีย์ผลิตสาร บำบัดน้ำเสีย	ลิตร	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000	13,000	13,000	13,000	13,000	13,000	65,000	พด.
	2. การบริหารจัดการน้ำ														
เขตเกษตรกรรม	2.1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน	บ่อ	18	15	15	15	15	75	336,600	280,500	280,500	280,500	280,500	1,458,600	พด.
เขตเกษตรกรรม	2.2 โครงการจัดระบบ อนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ที่ ไม่เหมาะสมทางการเกษตร ตาม Agri-map	ไร่	0	200	200	200	200	0	400,000	400,000	400,000	400,000	400,000	1,600,000	พด.
	3. การฟื้นฟูและป้องกัน การชะล้างพังทลายของดิน														
เขตเกษตรกรรม, เขตแหล่งน้ำ	3.1 โครงการผลิตหญ้าแฝก เพื่อปลูก	กล้า	150,000	150,000	150,000	150,000	150,000	750,000	180,000	180,000	180,000	180,000	180,000	900,000	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2567. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565. แหล่งที่มา :<https://ebmn.cdd.go.th/>. 25 กุมภาพันธ์ 2567.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2567. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565. แหล่งที่มา : <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2567.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567). แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 1 มีนาคม 2567
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566). กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2567. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2567. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิภ. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน (Qualitative Land Evaluations) สำหรับพืชเศรษฐกิจ. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2567. แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. 2567. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>. 1 มีนาคม 2567.
- องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลหนองกงธนาสาร 2567. วิสัยทัศน์/พันธกิจ. แหล่งที่มา : <https://nongkungthanasan.go.th/public/list/data/index/menu/1168>. 16 สิงหาคม 2567

ภาคผนวก

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายบุญช่วย ช่วยระดม
นางปราณี สีหพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน

ผู้ดำเนินการ

นางสุกัญญา ทวีกิจ
นางสาวอัจฉรา ยุบลศรี
นางสาวกัลฐ์กัณษร กองเวียง

ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น
เจ้าพนักงานการเกษตรชำนาญงาน
นักวิชาการเกษตร

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์